

Opgaver til Hit med Historien 1850-1914

Differentieringen af opgaverne er kun vejledende, og må vurderes i hvert enkelt tilfælde. Emnerne kan uddybes eller gøres nemmere. Ligeledes er der i mange tilfælde mulighed for tværfagligt samarbejde.

* = nemmeste opgaver

** = middelsvære opgaver

*** =sværeste opgaver, 5. – 6. klasse.

Følgende emner fra bogen indgår i Folkeskolens historiekanon:

Valg på torvet

Borgerkrig

Lighed

Medbestemmelse på arbejdet.

Politisk medbestemmelse.

Læsestof

- Køge Bys Historie 1288 – 1988, bind 2.
Udgivet i 1988 af Køge Kommune i samarbejde med Køge Museum og Køge Byhistoriske Arkiv.
- Køge Studier 2003: Køge Andelssvineslagteri 1889 – 1976 af Mette Henriksen.
- Køge Studier 2005: Køges befolkning omkring 1900 af Erik Gøbel.
- Køge Studier 1990: Da kvinderne i Køge fik valgret af Birte Broch.
- Køge Studier 2006: Kampen om enhedsskolen i Køge 1909 – 21 af Simon Bauer.
- Køge Museum 1991:Hvad der hændte da skomager Jens Johansen Lindegaard ville tale med kongen.. af Lisbeth Ulsøe. Samt Køge Studier 1993 s. 17 – 35.
- "Ole Bole kom i skole" af Sten Larsen. Om skolens historie i Danmark. 1989.
- Køge Kommunes årsberetninger.

Netadresser

Køge Byhistoriske Arkiv

Undervisningsministeriet

Emu – historiekanon

Elmuseet

Danmarks historie på Nettet

1850 – 1870: Frihed og folkestyre

Indhold:

Valg på Torvet

Læs om Grundloven og Danmarks Historie

Borgerkrig

Kommunikation

Værksted, butik og fabrik

Familie og husholdning

Rundt i Byen

Problemstillinger

- Hvem skal være med til at bestemme Danmarks udvikling?
- Hvad gør krig ved lande og dets indbyggere?
- Hvordan kan alle få fælles viden?
- Hvordan udviklede erhvervs- og butiks livet sig i Køge?
- Hvad lavede alle de mennesker og hvor boede de?
- Hvilken indflydelse havde de nye opfindelser på livet i Køge? Og resten af Danmark? Og resten af verden

Aktiviteter:

- Valg på torvet
- Besøge Christiansborg:
- Overvære møde i Folketingssalen.
- Se Grundloven.
- Tale med politiker.
- Se malerier som vedrører Grundloven.
- Se dagens tv udsendelse fra Christiansborg.
- Læs Grundloven.
- Måske lave egne forslag til love.
- Hvad er stemmeret og valgret?
- Arbejde med de politiske partier dengang og nu.
- Hvad hed/hedder de?
- Hvem repræsenterede/repræsenterer partierne?
- Hvad ville/vil partierne med Danmark?
- Læs om Grundloven og Danmarks historie
- Læs mere om grundloven af 1849
- Læs mere om slaget på Dybbøl 1864
- Læs mere om danmarkshistorien

Borgerkrig

- Arbejde med Grænseforeningen. www.graensen-roskilde.dk
- Få besøg af folk fra Grænseforeningen.
- Dramatiser (og film)
- Fritz Glørfeldts ligtog
- De hjemvendte soldater i 1864.
- Besøg Tøjhusmuseet i København. [toejhusmuseet hjemmeside](http://toejhusmuseet.dk)

Kommunikation

- Avislæsning
- Læs i gamle aviser. Findes på Biblioteket og på Køge Byhistoriske Arkiv. Se også Køge databasen. [Køge byhistoriske arkiv hjemmeside](http://kogebyhistoriskearkiv.dk)
- Hvad stod der i aviserne? Skrev man om det samme i aviserne i 1850 – 1900 som man gør i dag?
- Hvor / hvordan kan vi få oplysninger i dag?

- I kan lave jeres egen avis i klassen eller måske en "spiseseddel" med dagens vigtigste nyheder. Spørg om hjælp til avisfremstilling på skolebiblioteket og hos de store elever, som har arbejdet med "Skriv til avisen".

Værksted, butik og fabrik

- Hvilke erhverv var der i Køge 1850 – 1914?
- Hvilke varer kunne man købe i butikkerne og hvilke måtte man lave selv? Gå evt. på Køge Museum
- Hvad fik man i løn?
- Læs evt. i bogen "Mark og skilling, kroner og ører" af Poul Thestrup udgivet af Statens Arkiver 1999.
- Hvor stor en del af familiens penge gik til mad i f. eks 1900 og hvor mange penge bruger vi nu på mad?
- Lav en indkøbsseddel anno 1870 og anno 2009.
- Hvad brugte man i øvrigt sine penge på?
- Hvilke regler var der for børnearbejde?
- Fabriksloven fra 1873

Familie og husholdning

- Udvælg et gammelt hus i byen. Brug evt. Byarkivet til denne opgave.
<http://www.koegearkiv.dk/>
- Find ud af hvem der boede i huset.
- Hvor mange boede der og hvad var deres funktion f.eks. stuepige, gårdskarl, barn.
- Hvem har boet i huset siden eller hvad har huset været brugt til?
- Hvor mange og hvem bor nu i huset?
- Læs i skudsmålhbøger. Måske har I nogen derhjemme fra jeres oldeforældres tid.
- Læs dagbøger eller skriv en dagbog, måske din egen "rigtige" eller en opdigtet som kan dramatiseres.

Børnepasning

- Hvor var børnene henne i gamle dage?
- Hvor mange børn i Køge bliver i dag passet hjemme/ i institution? Se evt. i Køge Kommunes årsberetning.
- Hvilke regler og love for børnepasning var der dengang og hvilke er der nu?
- Besøg en børneinstitution og interview nogle børn og nogle af de ansatte om f.eks. hvad de synes om børnehaven eller om at skulle være i børnehaven i stedet for derhjemme.

Skolerne

- Hvilke fag og emner skulle man lære i skolen 1850 og fremefter?
- Hvordan er det i dag? Hvilke fag og emner undervises vi stadigvæk i og hvorfor er det forskelligt gennem tiden hvad man skal lære i skolen?
- Måske har jeres skole nogle gamle skolebøger I kan læse i.
- Få besøg af bedsteforældre eller oldeforældre som kan fortælle om dengang de gik i skole.
- Besøg: I kan besøge Rytterskolen i Ll. Heddinge og prøve at gå i skole som i gamle dage.

- Østsjællands Museum
- Dansk Skolemuseum. Museet er pt. lukket

Rundt i Byen

- Vandværk i Køge
- Undersøg et vandværks historie. Beliggenhed, alder, kapacitet osv.
- Besøg et vandværk og se hvordan det fungerer i dag. Forbered nogle spørgsmål inden besøget
- Forsøg: Prøv at lege at I ikke har vand i hanerne og at I skal hente vand ved "brønden". Hvordan påvirker det dagligdagen?
- Beregn: Hvor meget vand bruger I derhjemme hver dag? Hvor mange gange skulle I have hentet vand ved brønden (med 10 liters spand)?

Nye opfindelser

- Hvilke vigtige opfindelser laver man i dag og hvilke nye opfindelser kunne gøre en forskel i Danmark? I verden?
- Prøv at søge på internettet med: opfindelser. Der er en masse læsestof om opfindelser, bl.a. på WikiPedia

1870-1890: Storm og stilstand

Indhold

Emner

Problemstillinger

Aktiviteter:

Emner

- Stormfloden
- Den nye jernvej
- Fattighjælp eller selvhjælp
- Hjælp til selvhjælp
- Vandringer
- Talemaskinen

Problemstillinger

- Hvordan påvirker naturkræfterne Køge? I 1872 og i nyere tid.
- Hvilken betydning fik jernbanen for beboerne i Køge?
- Hvilke muligheder var der hvis man var fattig?
- Hvorfor flytter folk rundt, i Danmark og verden i det hele taget?
- Hvilken indflydelse har telefonen haft?

Aktiviteter:

Stormfloden

- Gå til Havnen og se Stormflodssøjlen på den gamle Toldbygning, Havnen 27.
- Hvor højt stod vandet? Mål på husfacader hvor langt oppe vandet var. Hvor meget blev oversvømmet?
- Læs på Køge Arkivs hjemmeside under monumenter.
- Stormflod 1905 – Billeder i bogen side 32-33.
- Læs mere i bogen "Stormfloden den 13.november 1872. Danmarks største strandingskatastrofe" af Kjeld Ejdorf.
- Orkaner og Tsunamier. Undersøg på internettet hvor der er orkaner og evt. andre voldsomme naturfænomener.
- Brug evt. Danmarks Meteorologiske Institut
- Er der ændringer i hvor og hvor mange orkaner og naturkatastrofer der er nu og omkring 1900?
- Hvordan påvirker naturkatastrofer folks liv?
- Gå på skolebiblioteket og læs om naturkatastrofer, gerne fra tilbage i tiden.
- Hvordan kan folk få hjælp nu om dage under og efter f. eks en orkan? Hvem hjælper?

Jernbanen

- Få besøg af medlemmer af en jernbaneforening. Lav spørgsmål på forhånd som I kan stille dem. Måske har de fotos med.
- Østsjælland Jernbaneklub: <http://www.osjk.dk/>
- Moduljernbane: <http://www.nmodulgruppen.dk/> , hvis I kan bruge modeljernbaner.
- Beregn f.eks: Rejsetid dengang og nu. Læs i køreplaner.
- Hvor lang tid skulle/skal man arbejde i henholdsvis 1870 og 2009 for at købe en billet fra Køge til København på 2. klasse?
- Indvielse af togruter og transportcentre.
- Se billeder/film fra indvielser. Hvad lægges der vægt på i talerne og festerne?
- Skriv en indvielsestale hvor du bla. fortæller om jernbanens/transportcenterets betydning for din by. Læs talen op for klassen.
- Dramatiser en indvielsesfest eller en togtur.

Fattiggården

- Fattiggården (Nørregade 4). Hvad er der i Nørregade 4 i dag og hvordan ser bygningen ud?
- Er den forandret siden ca. 1900? Undersøg gamle fotografier og postkort.
- Hvorfor boede man på fattiggården og hvad levede man af?
- Boede der børn? Hvilke forhold havde de?
- Læs evt. i tidsskriftet Køge Museum 1991: "Hvad der hændte da skomager Jens Johansen Lindegaard ville tale med kongen" af Lisbeth Ulsøe. Samt i Køge Studier 1993 s. 17 – 35.
- Hvordan boede man i fattighjemmene? Se tegninger af Steens Boder og undersøg hvor mange der boede i hver lejlighed. Tegn en tilsvarende lejlighed med kridt på gulv eller skolegård og prøv at indrette lejligheden med de ting som I synes er nødvendige. Hvor mange synes I at der er plads til?
- Fattig i dag – Er der fattige i Danmark?

- Hvornår er man fattig? Er der regler om det?
- Byarkivet har tegninger af Steens Boder.

Vandringer

- Beregn: I 1870 boede der 3097 mennesker i Køge. Hvor mange bor der nu og hvor mange procent er folketallet steget på de 140 år? Måske kan I også lave andre beregninger.
- På Danmarks Statistik, <http://www.dst.dk/>, kan I også finde oplysninger.
- Køge Byarkiv har bl.a. gamle kort.
- Undersøg hvor mange der flytter til og fra Køge Kommune hvert år.
- Prøv at søge oplysninger om jeres eget hus ved hjælp af matrikelkort på internettet.
- Udvandrere dengang og nu.
- Hvor mange?
- Hvortil?
- Hvorfor?
- Hvem?
- Måske er der nogen i jeres familie som er udvandret for nyligt eller måske for længe siden. Måske har I dagbøger, breve eller ting fra gammel tid som I kan vise frem. Læs gamle rejseberetninger/breve fra folk som er rejst til andre lande. I kan dramatisere en flytning/emigration. Der er film som handler om folk der emigrerer. Se f.eks. noget fra filmen "Pelle Erobreren". Filmen er med i Kulturkanonen.

Telefoner

- Besøg på Post og Telegrafmuseet.
- Beregn: Lav udregninger på "kommunikationslængde", priser på telefoner, taletid.

1890-1914: Fra købstad til industriby

Indhold

De første industrier

En ren og sund by

Lysstationen

Boliger – sammen eller hver for sig

Lighed

Emner

De første industrier

Penge

En ren og sund by

Lysstationen

Boliger – sammen eller hver for sig

Lighed

Problemstillinger

- Hvilken betydning fik Industrialiseringen for Køge?
- Hvilken betydning havde de forbedrede levevilkår, vandværk og kloakering for folk i Køge?
- Hvilke ændringer i levevis og produktion medførte elektriciteten?
- Hvilke funktioner skulle/skal boligerne opfylde dengang og nu, og hvordan er boligerne placeret i Køge?
- Hvordan har kvindernes stadig større muligheder for medbestemmelse, i form af stemme- og valgret, præget samfundsudviklingen?

Aktiviteter:

- De første industrier
- Andelsbevægelsen
- Læsestof: Den store danske Encyclopædi om andelsbevægelsen
- Mere information om Andelsbevægelsen kan fås på www.danskhistorie.dk, hvor der er tekster og opgaver. Der kræves abonnement for skoler og folkebiblioteker.
- Besøge Andelslandsbyen Nyvang i Holbæk.
- Undersøg ved hjælp af kort Slagteriets og Imprægneringsanstaltens placering, samt se på billeder fra virksomhederne.
- Undersøg og beskriv Slagteriets og Imprægneringsanstaltens udvikling. Kender I andre eksempler på tilsvarende udvikling?
- Hvor får vi tilsvarende produkter fra i dag?
- Se også Danmarks statistik; bl.a. Prisberegner, hvor I bl.a. kan udregne lønninger.

Ekskursioner:

- Andelslandsbyen i Holbæk.
- Arbejdmuseet
- Teknisk Museum
- Nationalmuseet
- Brede Værk
- Københavns Bymuseum

En ren og sund by

Vandværk (Se afsnittet "Rundt i byen", hvor der er forslag til arbejdet med vandværk.)

- Kloaker og toiletter:
- Besøg et rensningsanlæg og hør om kapacitet, arbejdsgang osv.
- Hvordan er det med kloaker og toiletter i andre lande?

Lysstationen

- Hvilken betydning havde installationen af elektricitet i Køge? For erhvervslivet og for private hjem?
- Hvordan fik man lys før elektriciteten?
- Hvor får vi strøm fra i dag?
- Hvad bruger vi strøm til og hvor megen strøm bruger vi?
- Forsøg: Prøv at lege at I ikke har strøm. Hvordan påvirker det jeres dagligdag?
- Beregn: Hvor megen strøm bruger I derhjemme og hvad koster det?
- Besøg Elmuseet eller få viden og ideer på deres hjemmeside

- Hos Elsparafonden kan I finde mange gode oplysninger.
- Lav en collage med billeder af lamper og elpærer brugt gennem tiderne, eller en skulptur af strømbrugende ting. Måske kan I lave en lille kunstudstilling!

Boliger – sammen eller hver for sig.

- Arkitektur. Tag på by rundtur i de gader som er nævnt i bogen side 54 – 58 og se på husenes facader. Hvad hedder de forskellige boligtyper?
- Indtegn på kort Køges forskellige boligområder anno 1890 og 2009. Er der den samme opdeling af boligtyper og velstandsniveauer som år ca. 1890?
- Hvordan var indretningen af boligerne i 1890 – 1914? Hvilke rum var vigtige at have?
- Hvordan indretter vi husene i dag? Har vi den samme inddeling og indretning af husene som ved århundredeskiftet 1900?
- Se på gamle og nye plantegninger over huse.
- Se evt. de gamle plantegninger i Byarkivet og se evt. nye tegninger hos ejendomsmæglere.
- Hvordan er jeres hjem opdelt og indrettet? Hvilke funktioner skal jeres hjem opfylde?

Lighed:

- Hvilke emner var vigtige for Socialdemokratiet, de Konservative og Venstre ?
- Havde kvindernes stadig større medbestemmelse indflydelse på hvad partierne arbejdede med?
- Tror I at der er forskel på hvad kvinderne syntes/synes er vigtigt at beskæftige sig med politisk dengang og nu? Hvorfor?
- Hvor mange henholdsvis mænd og kvinder er der i Køge Byråd i dag og hvilke partier repræsenterer de?
- Hvad mener de forskellige partier som er repræsenteret i Køge Byråd om forskellige emner, f.eks. børnepasning og skolerne?
- Er der forskel på hvad drengene og pigerne i jeres klasse synes om et bestemt emne? Udvælg evt. nogle emner og lav et lille valg i klassen.
- Hvordan er det ude i verden med hensyn til stemmeret? Hvem må stemme og hvornår får man stemmeret?
- Er der lande hvor bestemte grupper f.eks. kvinder ikke må stemme?

Fagforeninger:

- Hvad er en fagforening.
- Hvornår startede fagforeningerne og hvilken betydning fik de for Danmark?
- Undersøg fagforeningernes formål og værdier. Måske kan I lave aftale om et besøg på et fagforeningskontor, hvor I kan stille yderligere spørgsmål.
- Dramatiser en Lockout, (se <http://www.leksikon.org/art.php?n=160>) ligesom den, der fandt sted hos F.A. Hansen i 1897/98.
- Dramatiser: Pigerne kan være kvinder anno 1900, som demonstrerer for valgret.
- Hvilken betydning for demokratiet fik udvidelsen af folkestyret?
- Hvem fik nu også stemmeret og valgret?
- Kvinders valgret.